

TVEDESTRAND KOMMUNE

Postboks 38
4901 TVEDESTRAND

Saksbehandler, innvalgstelefon

Dag Petter Sødal, 38 17 61 81

Statsforvalterens uttalelse til varsel om oppstart og forslag til planprogram for revisjon av kommuneplanens samfunnsdel for Tvedestrand kommune

Vi viser til kommunens oversendelse i brev datert 03.07.2025.

Overordnede synspunkter

Statsforvalteren ser positivt på at Tvedestrand nå starter revisjon av samfunnsdelen. Hensikten med planarbeidet oppgis å være å etablere en langsiktig arealstrategi og konkretisere kommunens satsningsområder på bakgrunn av utfordringsbildet. Vi støtter dette. Planprogrammet er ellers kortfattet og gir få konkrete signaler om det nærmere innholdet i planarbeidet. Statsforvalteren gir i det følgende innspill på noen sentrale tema, og vårt syn på deler av utfordringsbildet som kommunen bør prioritere.

Kommunens framdriftsplan legger opp til at ny samfunnsdel vedtas ved utgangen av 2026. Dette gir det sittende kommunestyret begrenset mulighet til å følge opp satsingsområdene før nytt kommunevalg. Nytt kommunestyre bør derfor få god anledning til å vurdere og eventuelt justere planen, slik at den blir forankret i det nye kommunestyret og kan fungere som styrende dokument i den kommende valgperioden.

Opplegg for medvirkning er viet forholdsvis stor plass i planprogrammet. Det er viktig og positivt at man legger vekt på politisk involvering i planarbeidet. Dette er sentralt for å styrke planen som politisk styringsverktøy. Det er også bra at kommunen vil tilrettelegge for eldreråd, ungdomsråd og råd for personer med nedsatt funksjonsevne for å sikre brukermedvirkning. Tilrettelegging kan være avgjørende for å få til medvirkning for disse gruppene. For å skape en reell medvirkningsmulighet det nødvendig at kommunen bruker tid på å legge frem sine planer på en måte som er tilpasset alder, kunnskap og kompetanse. Statsforvalteren oppfordrer kommunen til å synliggjøre innbyggernes meninger slik at de enkelt kan se i videre planarbeid at deres meninger er blitt vurdert.

Det er imidlertid også viktig at medvirkningen i arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel tilpasses formålet. Opplegget vil derfor måtte være annerledes enn eksempelvis i en konkret utbyggingssak. Når Tvedestrand kommune på grunn av et alvorlig utfordringsbilde og stramme økonomiske rammer har behov for omstilling og prioritering av sin virksomhet framover, er det viktig at medvirkningen innebærer en toveis kommunikasjon. Kommunen bør ikke bare motta innbyggernes ønsker, men også informere om hva som er realistiske rammer, og bidra til å forankre forståelse for omstillingsbehovet hos innbyggerne.

Demografi og kommuneøkonomi

Arbeidet med å tilpasse kommunenes organisasjon og økonomi til å møte de demografiske endringene vi er oppe i, er avgjørende for hele kommunens framtidige leveranse til sine innbyggere. De fleste kommuner ser behov for tilpasninger av eksempelvis skolestruktur mm., for å kunne vri innsats mot de kommende økte behov innen omsorg. Flere kommuner har inkludert en overordnet omtale av sine økonomiske rammebetingelser og økonomistyring i samfunnsdelen, eksempelvis med omtale av politisk vedtatte finansielle måltall.

Statsforvalteren mener at nøkkelen til at samfunnsdelen kan bli et nyttig verktøy for kommunen, er at den innebærer en realitetsorientering om hva som kreves for at kommunen skal oppnå økonomisk, sosial og økologisk bærekraft – både i egen virksomhet og som samfunn. For at samfunnsdelen skal bidra til reell styring over tid, bør den bygge på kunnskap, innebære prioriteringer og bidra til stabilisering over tid av ønsket utviklingsretning. Det bør søkes å oppnå samsvar mellom målsettinger og aktuelle tiltak for å nå målene. Vi anbefaler også å evaluere hvordan eksisterende planer har fungert, før ny plan vedtas. Det er bra at Tvedestrand har med dette momentet i planprogrammet. Utvikling av målformuleringer hvor utviklingen er målbar med indikatorer er ønskelig.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Utkastet til planprogram omtaler ikke beredskapsmessige utfordringer. De senere årene har gitt et nytt og alvorligere utfordringsbilde både globalt, nasjonal og lokalt. Vi har opplevd alvorlige hendelser som kan medføre store belastninger på lokalsamfunnet. Behovet for gode forebyggende tiltak er større enn noen gang. God forebygging begynner med kommuneplanens samfunnsdel. Statsforvalteren forventer at disse beredskapsmessige utfordringene trekkes fram som et minimum:

- Klimautviklingen nødvendiggjør effektive både utslippskutt og klimatilpasningstiltak mot naturfare. På kort sikt er klimatilpasning like viktig som utslippsreduksjoner, fordi det dreier seg om å forebygge alvorlige hendelser.
- Den teknologiske utviklingen generelt, og den demografiske utviklingen spesielt, medfører at samfunnet får en stadig høyere grad av digitalisering. Det ligger mange muligheter i økt digitalisering, men kommunen må være bevisst på den risikoen som også følger med. Blant annet gjelder dette velferdsteknologi, som muliggjør at sårbare grupper som ellers ville vært flyttet til omsorgssentre nå kan bli boende hjemme lenger. Behovet for stabil kraftforsyning og

elektronisk kommunikasjon er viktigere enn noen gang, og kommunen må ta høyde for de behovene dette medfører i sin overordnede planlegging.

- Covid-19-pandemien ga oss erfaringer knyttet til hvordan kommunene organiserer sine helsetjenester. Det ble bl.a. gjort erfaringer om personell og materiell og om hvordan omsorgssentre er organisert. Samfunnsdelen bør si noe om hvordan kommunen skal rigge sine helsetjenester for en framtidig og verre krise.
- Totalforsvaret og sikkerhetspolitisk krise har blitt en del også av det kommunale risikobildet. Kommunen må ha en oppfatning om hvordan den kan håndtere sine deler av dette.

Basert på dette ber vi om at den nye risiko- og sårbarhetsanalysen på fylkesnivå – ROS Agder – blir inkludert som en av de regionale føringene for arbeidet med samfunnsdelen, og inkluderes i kunnskapsgrunnlaget sammen med kommunens egen helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse.

Statsforvalteren mener kommunen kan vurdere å utarbeide en kommunedelplan for samfunnssikkerhet og beredskap, der utfordringene kan behandles mer i detalj og innen en politisk forpliktende ramme.

Arealstrategi

Arbeidet med å utvikle en arealstrategi for kommunen er et viktig arbeid både i seg selv, og som virkemiddel for å nå bærekraftsmålene. Hensikten med arealstrategien er å sikre sammenheng fra samfunnsdelens mål for samfunnsutviklingen over til arealdelen av kommuneplanen.

Prøvesteinen på om arealstrategien oppfyller intensjonen er langt på vei om den er egnet til å gi reell styring av arbeidet med ny arealdel av kommuneplanen. Strategien skal ved oppstart av arealdelen gi føringer som snevrer inn og gir retning til de innspill man etterlyser til planprosessen. I neste trinn skal den fungere som grunnlag for å sile ut og rangere de innspillene som er relevante å gå videre med.

Tvedestrand bør se arealstrategien som et viktig verktøy for alle de tre dimensjonene av bærekraft. Vi anbefaler å utarbeide prinsippskisser/kart med definerte transportlinjer mellom sentre og knutepunkter, og angi langsiktige utbyggingsretninger, fortettingsområder og naturområder som skal bevares, så langt det passer. Utvikling av lokalsentre og lokalmiljøer med variert boligmasse, møteplasser, samt tilbud og tjenester i gangavstand, bidrar både til lavere klimagassutslipp, sparer areal og bidrar til sosial bærekraft og et mer eldrevennlig samfunn. Forebyggende folkehelsearbeid er samfunnsøkonomisk lønnsomt, og også positivt for kommunens driftsutgifter. En styrt og tettere arealbruk bidrar også til lavere kommunale kostnader til drift og vedlikehold av infrastruktur, og til kortere reiseavstander i hjemmetjenesten mm.

En konkret og virksom arealstrategi kan bli et kraftfullt virkemiddel for å bidra til å løse både naturkrisen og klimakrisen.

Folkehelse og boligsosialt arbeid

Kommunen har en folkehelseoversikt fra 2024. Oversikten inneholder gode beskrivelser av de ulike temaene som omtales og gjør det enkelt å forstå sammenhengen mellom variablene og folkehelsen. Årsaksforhold og mulige konsekvenser beskrives imidlertid stort sett i generelle ordlag, og er i liten grad knyttet opp til de konkrete funnene for Tvedestrand kommune. Det er nyttig for det videre folkehelsearbeidet å vurdere hvilke lokale årsaksforhold som kan være forklaring på funnene som avviker fra normalen. Det savnes data knyttet til boligsosiale forhold. Etter hva Statsforvalteren er kjent med har ikke kommunen en oppdatert oversikt over boligbehovet og vanskeligstilte i kommunen. Dette er informasjon som er relevant for folkehelsen og som bør ses i sammenheng med folkehelsearbeidet i kommunen.

Plan- og bygningsloven krever at all planlegging skal «*fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller*» (jfr. § 3-1 punkt f). Folkehelseloven § 4 andre ledd stiller også krav til at kommunen skal «*fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting*» ([Folkehelse - regjeringen.no](https://www.folkehelse.no)). Med andre ord skal folkehelse være et overordnet perspektiv i planleggingen. Dette forutsetter at kommunene jobber aktivt med folkehelseperspektivet og at det er et tverrfaglig arbeid. Tvedestrand har i folkehelseoversikten valg tre fokusområder for sitt videre folkehelsearbeid; unge uføre, utenforskap og nærmiljøer. Dette er positivt og bør videreføres i den nye samfunnsdelen.

Det er et krav i ny boligsosial lov (2023) at kommunen skal ha en oversikt over behovet for både ordinære og tilpassede boliger. Spesielt er det viktig å få status på boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Videre skal kommunen i sitt arbeid med kommuneplanen etter boligsosial lov § 5 fastsette overordnede mål og strategier for det boligsosiale arbeidet. Målene og strategiene skal være egnet til å møte de utfordringene kommunen står overfor på dette feltet. Det er en forventning om at kommunen planlegger aktivt for å motvirke og forebygge levekårsutfordringer og bidrar til utjevning av sosiale forskjeller.

Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken 2021–2024 «Alle trenger et trygt hjem» ([Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken 2021-2024 - regjeringen.no](https://www.nasjonalstrategi.no)) peker på fire hovedmål for arbeidet, som kommunen kan se til:

- flere skal kunne eie egen bolig
- leie skal være et trygt alternativ
- sosial bærekraft i boligpolitikken
- tydelige roller, nødvendig kunnskap og kompetanse

Statsforvalteren ønsker Tvedestrand kommune lykke til med planarbeidet! Vi er åpne for kontakt underveis i arbeidet, så langt vår kapasitet rekker.

Med hilsen

Thomas Christian Kiland-Langeland (e.f.)
seksjonsleder planseksjonsleder plan

Dag Petter Sødal
spesialrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Agder fylkeskommune

Postboks 788 Stoa

4809

ARENDAL